



UNIVERSITAT DE LLEIDA
FACULTAT DE CIÈNCIES DE L'EDUCACIÓ

TITULACIÓ: Grado en Educación Infantil

CÓDIGO: 100704

MATERIA: Dificultades de aprendizaje y trastornos del desarrollo II

MÓDULO: II. Dificultades de aprendizaje y trastornos del desarrollo

PROFESOR/A RESPONSABLE: Pepa Valls

EQUIPO DOCENTE: M.Jesús Agulló, Joan Segura, Clara Sansó y Pepa Valls

CURSO ACADÉMICO: 2012/2013

CARACTER: Formación básica

CURSO: 3º

SEMESTRE: Anual

CRÉDITOS ECTS: 10

IDIOMA DE IMPARTICIÓ: Catalán

COMPETENCIAS GENERALES

- Capacidad de gestionar informaciones diversas.
- Capacidad de trabajo en equipo.
- Capacidad de comunicarse correctamente de manera oral y escrita.
- Capacidad de reflexión.
- Capacidad para resolver situaciones educativas diversas.
- Capacidad crítica durante y para la construcción de aprendizajes.
- Capacidad para utilizar las TIC.

COMPETENCIAS ESPECÍFICAS

- Ser capaz de favorecer la integración educativa de los estudiantes con necesidades educativas especiales.
- Ser capaz de diseñar y regular espacios de aprendizaje en contextos de diversidad que atiendan las necesidades educativas de los estudiantes.
- Ser capaz de diseñar estrategias organizativas y didácticas que permitan la integración y el desarrollo de todo el alumnado.

- Saber informar a otros profesionales especialistas para abordar la colaboración del centro y del maestro en la atención a las necesidades educativas que se planteen.
- Ser capaz de derivar y colaborar con otros profesionales para dar respuesta a las necesidades educativas del alumnado.

OBJETIVOS

- Demostrar cierto nivel de conocimiento y comprensión de las ideas relacionadas con la educación entendida desde un enfoque inclusivo.
- Transferir los conocimientos adquiridos en la primera parte de la materia (Dificultades de aprendizaje y trastornos del desarrollo I) al diseño de intervenciones didácticas desde un enfoque inclusivo.
- Transferir los conocimientos adquiridos en la primera parte de la materia (Dificultades de aprendizaje y trastornos del desarrollo I) a la identificación de dificultades de aprendizaje y trastornos del desarrollo.
- Establecer reflexiones argumentadas sobre las responsabilidades sociales y éticas relacionadas con la educación inclusiva, respetando en todo momento los derechos fundamentales y de igualdad entre hombres y mujeres, los Derechos Humanos y los principios de accesibilidad universal de las personas con discapacidad, así como los valores propios de la cultura sobre la paz y de valores democráticos.
- Comunicar los conocimientos obtenidos sobre la educación inclusiva, así como el marco conceptual, en el cual se basan los expertos de forma clara y sin ambigüedades.
- Diseñar estrategias organizativas y didácticas para la intervención educativa en contextos heterogéneos que promuevan la inclusión de todo el alumnado.
- Conocer la teoría ecológica de sistemas de Bronfenbrenner.
- Conocer los usuarios, objetivos, profesionales y atenciones específicas de los servicios y organismos que atienden a los colectivos de niños con dificultades de aprendizaje y trastornos del desarrollo.

CONTENIDOS – SESIONES TEÓRICAS

TEMA 1

- Intervención educativa en dificultades de aprendizaje y trastorno del desarrollo en la etapa 0-6: diseño, intervención y evaluación.

TEMA 2

- Intervención educativa en contextos heterogéneos, contemplando las habilidades básicas de acceso al currículum (cognitivas, comunicativas, emocionales y sociales) y las inteligencias múltiples.

TEMA 3

- Teoría Ecológica de Bronfenbrenner

TEMA 4

- Servicios del Departamento de Acción Social y Ciudadanía: EAIA y CDIAP

TEMA 5

- Recursos del Servicio Catalán de Salud: CSMIJ

TEMA 6

- Servicios Generales del Departamento de Educación: EAP

TEMA 7

- Servicios Específicos del Departamento de Educación: CREDA, CREC, SEEM y SEETDIC

TEMA 8

- Recursos Emocionales

Tema 9

- Recursos TIC

METODOLOGÍA

- Exposición de la profesora.
- Exposiciones de los alumnos.
- Estudio de casos.
- Análisis de vídeos.
- Debates y reflexiones en gran y pequeño grupo.
- Lecturas y análisis de documentos.
- Búsqueda de información.
- Elaboración de trabajos y síntesis.
- Tutorías individuales y grupales.

EVALUACIÓN

Resolución de casos prácticos: 29%

Producción individual: 29%

Trabajo grupal = 21%

Examen = 21%

Para aprobar la materia, se tienen que superar todas las partes con una nota igual o superior a 5.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

Bronfenbrenner U. (2005). *Making human beings human: Bioecological perspectives on human development*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Bassedas, E. (2003). L'Assessorament Psicopedagògic: una visió històrica. Els EAP. *Revista Catalana de Pedagogia*, 2, 369-384

- Derksen, T. (2010). [The Influence of Ecological Theory in Child and Youth Care: A Review of the Literature](#). *International Journal of Child, Youth and Family Studies*, 1 (3/4), 326-339.
- Gifré, M. y Esteban, M. (2012). Consideraciones educativas de la perspectiva ecológica de Urie Bronfenbrenner. *Contextos educativos*, 15, 79-92.
- Gómez, M. y Ferron, S. (2009). *Te deso la vida*. Madrid: Cultiva Comunicacion SL.
- Linares, E., Vilariño, C., Villas, M., Menéndez, S. y López, M. J. (2002). El modelo ecológico de Bronfrenbrenner como marco teórico de la Psicooncología. *Anales de Psicología*, 18 (1), 45-59.
- Moreno, C. (2010). ¡Saquen el libro de texto! Resistencia, obstáculos y alternativas en la formación de los docentes para el cambio educativo. *Revista de Educación*, 352, 583-597.
- Viñas, J. (2010). Reflexions i propostes d'intervenció psicopedagògica en un marc de serveis educatius de zona a Catalunya. *Àmbits de psicopedagogia*, 29, 32-39.

BIBLIOGRAFÍA COMPLEMENTARIA

- Ainscow, M. (1995) *Necesidades especiales en el aula. Guía para la formación del profesorado*. Madrid: Unesco-Narcea.
- Arnaiz, P. y D Haro, R. (1997). *10 años de integración en España: análisis de la realidad y perspectivas de futuro*. Actas de la XXII Reunión Científica Anual de A.E.D.E.S. Murcia: Servicio de Publicaciones de la Universidad de Murcia.
- Bassedas, E., Bonals, J., Gener, M., Grau, R. Huguet, T. Lledó, R. et al (2000). *L'assessorament psicopedagògic a Catalunya. Trajectòria dels equips d'assessorament psicopedagògic*. Barcelona: Graó.
- Bassedas, E., Huguet, T. y Solé, I. (2007). *Aprender i ensenyar a l'educació infantil*. Barcelona: Graó.
- Bolívar, A. (1999): *Cómo mejorar los centros educativos*. Madrid: Síntesis.
- Bonet, C. (2004). Experiència d'integració d'un nen cec a P3. *Perspectiva Escolar*, 285, 64- 68.
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge: [Harvard University Press](#).
- Bueno, M. (1999). *Niños y niñas con baja visión. Recomendaciones para la familia y la escuela*. Màlaga. Aljibe.
- Cristóbal, C. Fornós, A., Giné, C. Mas, J. y Pegenaute, F. (2010). *La atención temprana. Un compromiso con la infancia y su familia*. Barcelona: UOC.
- Del Campo, M.E., Palomares, L. y Arias, T. (1997) *Casos prácticos de dificultades de aprendizaje y necesidades educativas especiales*. Madrid: Ramón Areces.
- Del Río, P. y Álvarez, A. (1985). *La influencia del entorno en la educación: la aportación de los modelos ecológicos*. *Infancia y Aprendizaje*, 29, 3-32.
- Domènech, J. (2010). *Elogi de l'educació lenta*. Barcelona: Graó.
- Esteva, M. (2010). *Geografías del desarrollo humano. Una aproximación a la psicología cultural*. Barcelona: Aresta.
- Frigerio, G. (2004). La complejidad de educar. *Novedades Educativas*, 168, 4-7.

- Generalitat de Catalunya (2010). *Recull de procediments d'atenció directa per als centres de desenvolupament infantil i atenció precoç (CDIAP)*. Barcelona: Departament d'Acció Social i Ciutadania.
- Gimeno, J. (2005). Diversos però no desiguals. *Suports*, 9 (1), 23-32.
- Guasch, M. y Ponce, C. (2002). *¿Qué significa intervenir educativamente en desadaptación social?* Barcelona: Cuadernos de Pedagogía.
- Illán, N. (1996). *Didáctica y organización en Educación Especial*. Málaga: Aljibe.
- López, M. y Pérez, A.; Santos. M.A. (2003). *Conversando con Maturana de Educación*. Málaga: Aljibe.
- López; I., Ridao, P. y Ramírez, J. (2004). Las familias y las escuelas: una reflexión acerca de entornos educativos compartidos. *Revista de Educación*, 334, 143-163.
- Luque, D. J. y ROMERO, J. F. (2002). *Trastornos del desarrollo y adaptación curricular*. Málaga: Aljibe.
- Masson. E (1992). Escala Leonhardt de desenvolupament per a nens cecs de 0-2 anys. Barcelona: ONCE.
- Morin, E. (1990). *Introducción al Pensamiento Complejo*. Barcelona: Gedisa.
- Morin, E. (1999). *La Cabeza Bien Puesta*. Buenos Aires: Nueva Visión.
- Morin, E. (1999). *Los Siete Saberes Necesarios Para la Educación del Futuro*. Paris: UNESCO
- Shaffer, D. y Kipp, K. *Psicología del desarrollo. Infancia y adolescencia*. Mexico: Thomson.
- Solé, I. (1996). Las relaciones entre familia y escuela. *Cultura y Educación*, 4, 11-17.
- Solé, I. (2002). *Orientación educativa e intervención psicopedagógica*. Barcelona: Horsori.
- Stainback, S.B. y Stainback, W.C. (1992). *Curriculum considerations in inclusive classrooms: facilitating learning for all students*. Baltimore: Paul H. Brookes.
- Stainback, S. (2001). Componentes críticos en el desenvolupament de l'educació inclusiva. *Suports*, 5 (2), 26-31.
- Taylor, V. (2001). Convivencia en la escuela asumiendo la complejidad. *Novedades Educativas*, 125, 22-23.
- Ubiero, R. (2012). *La construcción del caso en el trabajo en red. Teoría y práctica*. Barcelona UOC.
- Vanegas, J. y Gil, L. (2007). La teoría de sistemas y el modelo biopsicosocial. *Hacia la Promoción de la Salud*, 12, 51-61.
- Vila, I. (1998). *Familia, Escuela y Comunidad*. Barcelona: Horsori.
- Villa, R. A. y Thousand, J. S. (1995): *Creating an inclusive school*. Alexandria: ASCD.
- Velilla, M. A. (2002). *Manual de Iniciación Pedagógica al Pensamiento Complejo*. Quito: Ediciones jurídicas Gustavo Ibáñez.
- Villalba, C. (1993). Redes Sociales: Un concepto con importantes implicaciones en la intervención comunitaria. *Intervención Psicosocial*, 2 (4), 69-85.
- Williams, J. (1990). *The special education hanbook. An introduction reference*. London: Bristol.

CRONOGRAMA: ACTIVIDADES DE APRENDIZAJE

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓN	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓN
1 SESIÓN :	PRESENTACIÓN MATERIA						
2:	INTERVENCIÓN DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament inclusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
3:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament inclusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓN	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓN
			tats.				
4:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament inclusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
5:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament inclusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓN	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓN
6:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament inclusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Presentació de cassos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
7:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament inclusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Presentació de casss Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
8:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un	Presentació de casos	Presentació de casos		

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓN	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓN
			enfocament in-clusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
9:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament in-clusiu Establir reflexions argumentades Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
10:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar intervencions didàctiques des d'un enfocament in-clusiu	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica		

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓN	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓN
			Establir reflexi- ons argumenta- des Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüi- tats.		Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
11:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar inter- vencions didàc- tiques des d'un enfocament in- clusiu Establir reflexi- ons argumenta- des Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüi- tats.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
12:	INTERVENCIÓ DIDÀCTICA		Dissenyar inter- vencions didàc- tiques des d'un enfocament in- clusiu Establir reflexi- ons argumenta- des	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes		

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓ	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓ
			Comunicar les conclusions i coneixements sobre educació inclusiva, així com el marc conceptual en el qual es basen, de forma clara i sense ambigüitats.		Reflexió sistemàtica		
PRÀCTICUM							
13	PRESENTACIÓ BLOC II: INTERVENCIÓ PSICOLOGICA		Ser capaç de treballar la intervenció Psicològica des de d'un enfocament Ecològic Conèixer els objectius, funcions i atencions específiques de les xarxes i organismes que atenen als col·lectius d'infants amb deficiències i/o dificultats d'aprenentatge.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
14	INTERVENCIÓ PSICOLOGICA		Ser capaç de treballar la intervenció Psicològica des de d'un enfocament Ecològic Conèixer els objectius, funcions i atencions específiques de les xarxes i organismes que atenen als col·lectius d'infants amb deficiències i/o dificultats d'aprenentatge.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓ	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓ
			cies i/o dificultats d'aprenentatge.				
15	INTERVENCIÓ PSICOLÒGICA		Ser capaç de treballar la intervenció Psicològica des de d'un enfocament Ecològic Conèixer els objectius, funcions i atencions específiques de les xarxes i organismes que atenen als col·lectius d'infants amb deficiències i/o dificultats d'aprenentatge.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
16	INTERVENCIÓ PSICOLÒGICA		Ser capaç de treballar la intervenció Psicològica des de d'un enfocament Ecològic Conèixer els objectius, funcions i atencions específiques de les xarxes i organismes que atenen als col·lectius d'infants amb deficiències i/o dificultats d'aprenentatge.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
17	INTERVENCIÓ PSICOLÒGICA		Ser capaç de treballar la intervenció Psicològica des d'un enfocament	Presentació de casos Relació teoria- pràctica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica		

SEMANAS	MODALIDAD (P/NP)	DESCRIPCIÓN	OBJETIVOS	TAREAS PROFESOR	TAREAS ALUMNOS	RECOMENDACIONES	% EVALUACIÓN
			Ecològic Conèixer els objectius, funcions i atencions específiques de les xarxes i organismes que atenen als col·lectius d'infants amb deficiències i/o dificultats d'aprenentatge.	Argumentació teòrica	Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		
18	INTERVENCIÓ PSICOLOGICA		Ser capaç de treballar la intervenció Psicològica des de d'un enfocament Ecològic Conèixer els objectius, funcions i atencions específiques de les xarxes i organismes que atenen als col·lectius d'infants amb deficiències i/o dificultats d'aprenentatge.	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica	Presentació de casos Relació teoria- pràctica Argumentació teòrica Resolució de problemes Reflexió sistemàtica		